

V Bruseli 24. 6. 2013
COM(2013) 442 final

**SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o vykonávaní iniciatívy v oblasti surovín

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

o vykonávaní iniciatívy v oblasti surovín

1. VŠEOBECNÉ INFORMÁCIE

Komisia vo svojom oznámení zo 4. novembra 2008 „Iniciatíva v oblasti surovín: zabezpečovanie našich nevyhnutných potrieb pre rast a zamestnanosť v Európe“ (KOM(2008) 699) a oznámení z 2. februára 2011 „Riešenie problémov na komoditných trhoch a trhoch s nerastnými surovinami“ (KOM(2011) 25, ďalej len „oznámenie z roku 2011“) uznala, že zabezpečenie spoľahlivého a nenarušeného prístupu k surovinám je dôležitým faktorom pre konkurencieschopnosť EÚ. Prvým oznámením sa začala a druhým posilnila iniciatíva v oblasti surovín (RMI), integrovaná stratégia, ktorá má byť odpoveďou na rôzne problémy súvisiace s prístupom k neenergetickým a nepoľnohospodárskym surovinám. Iniciatíva v oblasti surovín je založená na troch pilieroch: 1) zabezpečení rovnakých podmienok pri prístupe k zdrojom v tretích krajinách, 2) zabezpečení udržateľných zásob surovín z európskych zdrojov a 3) zvýšení efektívneho využívania zdrojov a recyklácie.

Rada podporila posilnenú iniciatívu v oblasti surovín vo svojich záveroch k riešeniu problémov v oblasti surovín a komoditných trhov z 10. marca 2011.

Európsky parlament tiež podporil túto stratégiu vo svojom uznesení z 13. septembra 2011. V správe o účinnej stratégii pre oblasť surovín pre Európu (2011/2056(INI)) požiadal o to, aby bol pravidelne informovaný o vývoji situácie v oblasti neenergetických surovín v rámci RMI a o plnení cieľov RMI prostredníctvom výročnej správy o pokroku so zameraním aj na súdržnosť politík, čo sa týka obchodovania, rozvoja a politík v oblasti životného prostredia a sociálnych vplyvov, ako aj údajov o kritických surovinách.

Komisia prijala spoločnú pozíciu k tomuto uzneseniu 7. decembra 2011.

V súlade s uvedeným je cieľom tejto správy objasniť aktuálny stav vykonávania iniciatívy v oblasti surovín, poskytnúť prehľad prebiehajúcich iniciatív a zdôrazniť spoločný záujem EÚ a tretích krajín, ktoré sú bohaté na suroviny, spolupracovať vo forme partnerstva.

2. KRITICKÉ SUROVINY

Komisia zverejnila v júni 2010 odbornú správu s uvedením metodiky určovania surovín, ktoré EÚ považuje za kritické. Posúdenie sa zakladalo na kvantitatívnych metódach s využitím kritérií hospodárskeho významu, rizika zabezpečenia dodávok a rizika krajiny v oblasti životného prostredia. Riziko nedostatku dodávok zahŕňalo napríklad politicko-ekonomickú stabilitu, úroveň koncentrácie produkcie, potenciál nahraditeľnosti a mieru recyklovania. Podľa tejto metodiky bolo posúdených 41 materiálov. V správe sa uvádza aj zoznam 14 kritických surovín: antimón, berýlium, kobalt, fluorit, gálium, germánium, grafit, indium, magnézium, niób, kovy zo skupiny platinových kovov, vzácne zeminy, tantal a volfrám.

Ukázalo sa, že zoznam kritických surovín je úspešným nástrojom na vzbudenie pozornosti tvorcov politiky, podporu koordinácie vnútroštátnych politík v oblasti

dodávok nerastov a kritických materiálov, spochybnenie opatrení narušajúcich obchodovanie s kritickými surovinami, analýzu fungovania trhov, podporu výskumu (prieskum, nahraditeľnosť, recyklácia), ako aj podporu prístupu k ložiskám v EÚ, riešenie problémov nelegálneho vývozu výrobkov s obsahom kritických materiálov, ktorých životnosť sa končí, a prijímanie opatrení pre špecifické materiály.

Komisia vo svojom oznámení z roku 2011 formálne prijala tento zoznam a navrhla, že bude monitorovať problematiku kritických surovín s cieľom stanoviť prioritné opatrenia, preskúmať ich s členskými štátmi a zainteresovanými stranami a pravidelne aktualizovať zoznam kritických surovín aspoň každé 3 roky.

S cieľom upraviť zoznam kritických surovín do konca prvej polovice roku 2014 a zohľadniť vstupné informácie a odporúčania verejnej konzultácie a správy EP si dali útvary Komisie vyhotoviť štúdiu. Štúdia bude zameraná na zber údajov o uvedených materiáloch, ktoré sú potrebné na výpočet kritickosti, zber údajov o dodávateľskom reťazci (interakcii a súvisiacich rizikách) a jeho analýzu a nájdenie prípadných nedostatkov s osobitnou pozornosťou venovanou špecifickej situácii vedľajších produktov, prípravu scenárov ponuky a dopytu, preskúmanie potenciálu zdokonalenia dobre fungujúcej metodiky bez jej „pozmenenia“ a zber súvisiacich údajov, preskúmanie využitia tejto metodiky aj pri dreve a prírodnom kaučuku, ako aj výpočet a určenie zoznamu kritických surovín a formuláciu odporúčaní.

V rámci tohto preskúmania sa preskúmajú tieto suroviny: aktuálny zoznam 14 kritických surovín, vybrané „takmer kritické suroviny“ ako rénium a telúr, ktoré boli identifikované hlavne v priebehu prvej úlohy, vybrané dodatočné materiály ako hafnium, selén a cín (v súlade s novými zdrojmi ako správa Spoločného výskumného centra z roku 2011¹ o „kritických kovoch v strategických energetických technológiách“), drevo a prírodný kaučuk, ktorý bol zahrnutý do rozsahu RMI oznámením Komisie z roku 2011.

Tento proces bude sprevádzať riadiaca skupina ad hoc pre kritické suroviny, ktorá prvýkrát hodnotila kritické suroviny v roku 2010 a ktorá je zložená z členov skupiny Komisie zaoberajúcej sa dodávkou surovín.

Komisia plánuje predložiť Európskemu parlamentu a Rade správu o preskúmaní zoznamu kritických surovín do konca roka 2013.

3. BUDOVANIE ZÁSOB

Vo svojom oznámení z roku 2011 Komisia uvádza, že „v spolupráci s členskými štátmi a priemyselnými podnikmi je tiež pripravená preskúmať pridanú hodnotu a uskutočniteľnosť programu na vybudovanie zásob surovín“.

S cieľom preskúmať možnosť vybudovania zásob si dali útvary Komisie vyhotoviť štúdiu s predbežným posúdením, v rámci ktorého sa analyzovali rôzne politiky a postupy budovania zásob vrátane programu EÚ na vybudovanie zásob ropy a preskúmali aktuálne programy na vybudovanie zásob surovín na celom svete a prípadné náklady a prínosy programu na vybudovanie zásob kritických surovín. V nezávislej štúdii sa považuje za rozumnú voľbu možnosť vytvoriť program

¹ Kritické kovy v strategických energetických technológiách: hodnotenie vzácnych kovov ako nedostatkov v dodávateľskom reťazci pri nízkouhlíkových energetických technológiách, R.L.Moss, E.Tzimas, H.Kara, P.Willis a J.Kooroshy, Európska komisia, Spoločné výskumné centrum, Inštitút pre energetiku a dopravu, 2011.

dobrovoľného budovania zásob v priemyselnom odvetví s verejnou finančnou podporou. Okrem toho uznáva, že budovanie zásob dokáže vyriešiť len krátkodobé problémy, kým dlhodobý nedostatok surovín si vyžaduje štrukturálne riešenia, pokiaľ ide o ponuku (nahraditeľnosť, recyklácia, domáca ťažba). Okrem toho je budovanie zásob nepružným nástrojom, keďže objem nemožno rýchlo upraviť a náklady na jeho realizáciu sú značné. Budovanie zásob by si navyše vyžadovalo dokonalé poznanie hodnotových reťazcov a využívania každej suroviny, ako aj spracovateľských závodov (ak nie sú samotné takéto závody garantované, budovanie zásob nemá veľký zmysel). Stanoviská zainteresovaných strán k budovaniu zásob sa tiež značne líšia. Výsledky štúdie boli prediskutované so skupinou Komisie zaoberajúcou sa dodávkou surovín v novembri 2012 a reakcie na prípadný program na vybudovanie zásob boli negatívne. Žiadny členský štát by nepodporil program na vybudovanie zásob ako politickú možnosť.

Komisia bude túto problematiku naďalej sledovať.

4. EURÓPSKE PARTNERSTVO PRE INOVÁCIE V OBLASTI SUROVÍN

Inovácie v oblasti surovín môžu byť hnacou silou pokroku v rámci každého jedného z troch pilierov stratégie v oblasti surovín a mali by sa presadzovať v celom hodnotovom reťazci. V rámci hlavnej iniciatívy stratégie Európa 2020 Únia inovácií uzatvára Komisia rôzne partnerstvá týkajúce sa rôznych otázok, ktoré majú význam pre našu spoločnosť. Vo svojom oznámení z roku 2011 Komisia oznámila, že zamýšľa zhodnotiť, či uzatvoriť partnerstvo pre inovácie v oblasti surovín v rámci hlavnej iniciatívy stratégie Európa 2020 Únia inovácií. Európsky parlament svojím uznesením z 13. septembra 2011 vyzval Komisiu, aby vytvorila európske partnerstvo pre inovácie (EIP) v oblasti surovín.

Komisia preto 29. februára 2012 prijala oznámenie o návrhu EIP v oblasti surovín² (ďalej len „oznámenie o EIP“).

Rada pre konkurencieschopnosť vo svojich záveroch podporila tento návrh 11. októbra 2012 a vyzvala Komisiu, aby vytvorila EIP v oblasti surovín a vytvorila a sfinalizovala strategický vykonávací plán do konca roka 2013.

Cieľom EIP bude poskytnúť Európe dostatočnú pružnosť a dostatok alternatív, pokiaľ ide o prísun dôležitých surovín, a pritom zohľadňovať význam zmierňovania nepriaznivých vplyvov niektorých surovín na životné prostredie počas ich životného cyklu. Európske partnerstvo pre inovácie sa bude zaoberať všetkými fázami hodnotového reťazca od prieskumu a ťažby cez spracovanie až po obnovu a recykláciu, ako aj inováciami v oblasti nahraditeľnosti. Jedným z jeho konkrétnych cieľov je podporiť až desať inovačných pilotných opatrení/ukážkových zariadení v rôznych sektoroch hodnotového reťazca. Európske partnerstvo pre inovácie nie je financujúci nástroj, ale spojí rôznych aktérov, aby našli primerané technické a netechnické riešenia s cieľom priniesť na trh inovácie. Jeho cieľom bude dostať Európu do čela prieskumu, ťažby, spracovania, recyklácie a nahraditeľnosti do roku 2020. Toto EIP spojí členské štáty a ďalšie zainteresované strany. Komisia počíta s piatimi pracovnými balíkmi, ktoré pokryjú technologické, ale aj netechnologické

²

Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Sprístupnenie surovín pre budúci blahobyt Európy. Návrh európskeho partnerstva pre inovácie v oblasti surovín“ (COM(2012) 82 final).

pracovné oblasti (napríklad rámcové podmienky, štandardizáciu, znalosti a zručnosti, verejné obstarávanie), a s pracovným balíkom pre medzinárodnú spoluprácu.

Niekoľko konkrétnych cieľov by malo EIP dosiahnuť do roku 2020:

- zrealizovať až 10 inovačných pilotných opatrení, napríklad zriadiť ukážkové pilotné zariadenia pre prieskum, ťažbu, spracovanie, zber a recykláciu,
- nájsť náhrady za aspoň tri použitia kritických surovín,
- zriadiť sieť výskumných, vzdelávacích a školiacich stredísk v oblasti udržateľného riadenia surovín,
- využívať európske normalizované nástroje na prieskum zdrojov/zásob a trojrozmernú geologickú mapu,
- zabezpečiť systém dynamického modelovania trendov: spájať dopyt a ponuku so zásobami a hodnotiť celý životný cyklus,
- zabezpečiť aktívnu európsku stratégiu na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni.

Pokiaľ ide o riadiacu štruktúru, strategický vykonávací plán (SIP) partnerstva bude pripravovať riadiaca skupina na vysokej úrovni s pomocou skupiny Sherpa a technickou podporou operatívnych skupín. Cieľom bude pripraviť SIP do júla 2013, aby sa mohol začať čo najskôr realizovať. Po SIP bude v septembri 2013 nasledovať oznámenie Komisie, v ktorom sa bude o. i. deklarovať podpora Komisie pre EIP, a to napríklad čo sa týka financovania priorít výskumu a inovácií a regulačného a politického rámca.

5. PRIMERANÝ A UDRŽATEĽNÝ PRÍSUN SUROVÍN Z GLOBÁLNYCH TRHOV (1. PILIER)

5.1. Obchodná stratégia EÚ pre suroviny

Vo svojom oznámení z roku 2011 sa Komisia zaviazala posilniť svoju obchodnú stratégiu pre suroviny v súlade s rozvojovými cieľmi a cieľmi dobrej správy vecí verejných. Komisia usúdila, že by mala:

- naďalej rozvíjať bilaterálne dialógy na tému suroviny so všetkými príslušnými partnermi a posilňovať prebiehajúce diskusie na plurilaterálnych a multilaterálnych fórach (vrátane napríklad G20, UNCTAD, WTO, OECD), uskutočniť ďalšie štúdie s cieľom lepšie porozumieť vplyvu vývozných obmedzení na trhy so surovinami a podporovať dialóg o ich využívaní ako politický nástroj,
- naďalej zahŕňať problematiku surovín, napríklad vývozné obmedzenia a investičné aspekty, do prebiehajúcich a budúcich obchodných rokovaní EÚ v bilaterálnych, plurilaterálnych a multilaterálnych rámcoch,
- podporovať vytvorenie mechanizmu monitorovania vývozných obmedzení, ktoré bránia udržateľnému prísunu surovín, a pokračovať v odstraňovaní prekážok, ktoré narúšajú trhy so surovinami alebo odbytové trhy, a to pomocou dialógu ako uprednostňovaného prístupu, ale s riešením sporov v prípade potreby,
- v rámci činnosti OECD podporovať zahrnutie príslušných krajín, ktoré nie sú členmi OECD, do práce na surovinách a preskúmať ďalšie multilaterálne a plurilaterálne postupy vrátane zváženia najlepších postupov,
- pomocou nástrojov politiky hospodárskej súťaže zabezpečiť, aby prísun surovín nenarúšali kartelové dohody, fúzie alebo unilaterálne úkony zainteresovaných spoločností,

- ďalej konať v súvislosti s uvedenými opatreniami a ďalej analyzovať priority v oblasti surovín vo vzťahu k tretím krajinám prostredníctvom autonómnych opatrení, bilaterálnych a multilaterálnych rámcov a dialógu a tiež naďalej presadzovať dôslednú obchodnú politiku EÚ v súvislosti s týmito prioritami,
- záväzky RMI vyplývajúce z obchodnej politiky v oblasti surovín sa plnia prostredníctvom inklúzie pravidiel uvedených v dohodách s cieľom dosiahnuť udržateľný prísun surovín na multilaterálnej a bilaterálnej úrovni vrátane prístupových rokovaní s WTO a dohôd o voľnom obchode. Medzi ďalšie dôležité činnosti patrí sústredenie sa na činnosti WTO v oblasti presadzovania práva, a to najmä vo vzťahu k úspešným činnostiam vykonávaným v rámci prípadu WTO týkajúceho sa vyriešenia sporu v súvislosti s vývoznými obmedzeniami proti opatreniam Číny vzťahujúcim sa na suroviny,
- boli prijaté účinné opatrenia, v dôsledku ktorých do veľkého množstva dohôd pribudli ustanovenia. Komisia uzatvorila alebo sa dohodla na znení pravidiel o vývozných clách uvedených v dohodách o voľnom obchode s Kolumbiou, Peru a Ukrajinou a v dohode o pridružení so Strednou Amerikou. Týmito dohodami sa EÚ podarilo získať horizontálny zákaz existujúcich aj budúcich vývozných ciel a presadiť určité prechodné obdobia alebo limitované výnimky. Bilaterálne rokovania sa vedú s niekoľkými obchodnými partnermi vrátane Kanady, Indie, Malajzie, Mercosuru a Singapuru. V prípade niektorých rokovaní sa predložili ustanovenia o investičnej ochrane, ktoré majú význam najmä pre ťažobný priemysel.

Surovinami sa navyše zaoberali obchodné ustanovenia v rámci rokovaní o dohode o partnerstve a spolupráci, ktorá bola uzatvorená s Mongolskom v roku 2010, a ďalších dohôd o partnerstve a spolupráci s Austráliou, Kazachstanom a Ruskom, ktoré sa už plnia.

V súlade s cieľom dohody z Cotonou podporovať hlbšiu regionálnu integráciu, modernizovať naše hospodárske vzťahy a využívať obchod na zvyšovanie hospodárskeho rastu, ako sa spomína aj v nedávno prijatom oznámení „Obchod, rast a rozvoj – prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi“³, začala EÚ v roku 2002 rokovať s africkými, karibskými a tichomorskými krajinami s cieľom uzatvoriť dohody o hospodárskom partnerstve. Rokovania vrátane tých o ustanoveniach o surovinách sa naďalej vedú so všetkými regiónmi, pričom sa plne zohľadňujú ciele partnerov v rozvoji.

Pokiaľ ide o rokovania vo WTO v kontexte prístupových rokovaní medzi WTO a Ruskom (ktoré sa skončili koncom roka 2011), Komisia okrem záväzkov prevzatých vo vzťahu k platným vývozným clám v rámci prístupového protokolu zabezpečila, aby ďalšia dohoda neustanovovala vývozné clá na veľké množstvo surovín. Prístupové rokovania teraz prebiehajú medzi WTO a Kazachstanom.

Urovnávanie sporu medzi WTO a Čínou sa úspešne začalo aj skončilo v neprospech Číny, ktorá uložila opatrenia obmedzujúce vývoz deviatich surovín, a tým porušila svoje záväzky voči WTO. Odvolací orgán potvrdil rozhodnutie panelu v januári 2012, čím poskytol jednoznačný a konečný výklad záväzkov Číny vyplývajúcich z členstva vo WTO. EÚ 13. marca 2012 podala druhý protest proti vývozným obmedzeniam Číny vo vzťahu k surovinám, medzi ktoré patrilo 17 vzácnych zemín, volfrám a molybdén.

³ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Obchod, rast a rozvoj. Prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi“, KOM(2012) 22 v konečnom znení.

Na medzinárodných fórach ako G20 a OECD sa uskutočnilo niekoľko ďalekosiahlych činností s cieľom podporiť globálny dialóg o tom, ako vytvoriť rámec na zabezpečenie udržateľného prísunu surovín.

Druhá správa o činnosti⁴ na tému obchodná politika EÚ v oblasti surovín z apríla 2012 priniesla podrobné informácie o vykonávaní iniciatívy v oblasti surovín, čo sa týka obchodnej politiky.

Komisia bude naďalej sledovať prebiehajúce aj budúce rokovania o dohodách o voľnom obchode a ďalšie bilaterálne rámce s cieľom zabezpečiť zváženie a integráciu problematiky surovín tam, kde je to potrebné.

5.2. Dialóg a diplomacia v oblasti surovín

Vo svojom oznámení z roku 2011 Komisia uvádza, že EÚ bude aktívne uplatňovať „diplomaciu v oblasti surovín“ s cieľom zaistiť prístup k surovinám, najmä k tým kritickým, prostredníctvom strategických partnerstiev a politických dialógov.

Cieľom diplomacie v oblasti surovín je vymieňať si prostredníctvom strategických partnerstiev a politických dialógov informácie s partnermi a spolupracovať pri riešení problémov na trhoch so surovinami. Tento spôsob bol zvolený vo vzťahu k Spojeným štátom, Japonsku, Rusku, Argentíne, Brazílii, Kolumbii, Mexiku, Uruguaju, Grónsku, Číne a krajinám Únie pre Stredozemie, pričom ďalšie dialógy sú v príprave.

5.2.1. Spojené štáty

Transatlantická hospodárska rada (TEC) 29. novembra 2011 odsúhlasila pracovný plán v oblasti surovín zahŕňajúci prípravu spoločného inventára údajov o nerastných surovinách a ich analýze, ktorý budú viesť obidve strany. V rámci tohto úsilia boli obidve strany vyzvané k zváženiu výsledkov prebiehajúcich štúdií Európskej komisie a vlády Spojených štátov o dostupnosti zdrojov surovín, obchodných tokoch a kritickosti, ako aj ďalších analýz ponuky a dopytu, napríklad správy skupiny odborníkov Európskej komisie zriadenej ad hoc⁵ z roku 2010 o kritických surovinách a stratégii Ministerstva energetiky Spojených štátov o kritických materiáloch. V oblasti surovín sa realizuje inovačný akčný plán TEC⁶, ktorý sa týka rôznych politických aspektov vrátane obchodu a nahraditeľnosti.

V septembri 2012 sa v Bruseli uskutočnil seminár odborníkov EÚ a USA o tokoch nerastných surovín a údajoch o nich. Na seminári sa porovnali informácie o primárnych a sekundárnych surovinách, ktoré majú obidve jurisdikcie k dispozícii, ako aj metodika preskúmania zoznamu kritických surovín, a prediskutovali sa oblasti, v ktorých sú informácie o toku surovín nedostatočné. Európska únia a Spojené štáty budú naďalej skúmať možnosti vytvorenia spoločného inventára údajov o surovinách a ďalšie prostriedky na výmenu údajov o surovinách v kontexte platných politík na obidvoch stranách s cieľom zabezpečiť spoľahlivé a rozmanité zásoby surovín.

Európska únia a Spojené štáty skúmajú rôzne oblasti, v ktorých možno zlepšiť recykláciu použitej elektroniky, najmä pokiaľ táto recyklácia môže vyriešiť nedostatok zdrojov kritických surovín a zmierňovať vplyv na životné prostredie počas celého životného cyklu elektroniky. V októbri 2012 sa na konferencii o „najlepších postupoch riadenia a správy

⁴ „Obchodná politika EÚ v oblasti surovín, druhá správa o činnosti“, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre obchod, máj 2012.

⁵ „Kritické suroviny pre EÚ“, správa pracovnej skupiny ad hoc o definovaní kritických surovín, júl 2010.

⁶ Transatlantický inovačný akčný partnerský pracovný plán, Transatlantická hospodárska rada, 27. októbra 2009.

použitej elektroniky“ vo Washingtone zišli zástupcovia vlády Spojených štátov a Európskej komisie, ako aj európskych a amerických spoločností a obchodných združení s cieľom preskúmať nové spôsoby transatlantickej spolupráce v oblasti nakladania s elektronickým odpadom.

5.2.2. *Japonsko*

V októbri 2011 vo Washingtone a v marci 2012 v Tokiu sa uskutočnil seminár so zameraním na výskum v oblasti surovín, najmä ich nahraditeľnosti. Ďalšie trilaterálne stretnutie medzi EÚ, USA a Japonskom so zástupcami vlád, Európskej komisie a delegácií z príslušných podnikov sa uskutoční 29. a 30. mája 2013 v Bruseli. Tento rok sa bude pozornosť venovať príprave a realizácii nových modelov účinného riadenia kritických surovín.

5.2.3. *Rusko*

V októbri 2012 sa v Petrohrade uskutočnilo stretnutie podskupiny pre dialóg o priemyselnej politike medzi ruskou vládou a Európskou komisiou s delegáciami z príslušných podnikov. Komisia zhrnula najnovší vývoj politiky v oblasti surovín a informovala o novinkách v oblasti priemyselnej politiky.

5.2.4. *Latinská Amerika*

V roku 2011 podpísal podpredseda Tajani vyhlásenia o zámere s cieľom začať bilaterálnu spoluprácu v oblasti surovín s Čile a Uruguajom a vydal spoločnú tlačovú správu s Argentínou. V máji 2012 boli vyhlásenia o zámere podpísané aj s Kolumbiou a Mexikom.

O vykonávaní spoločného vyhlásenia o zámere s Uruguajom sa ďalej diskutovalo v septembri 2012. Boli ustanovené miestne kontaktné body. Strany sa dohodli na výmene najlepších postupov a príprave plánu konkrétnych opatrení s cieľom posilniť vzájomnú spoluprácu najmä v oblasti geologických poznatkov, ekologického hospodárstva a energetickej účinnosti, recyklácie, transparentnosti, odbornej prípravy, udržateľnosti, inovácií a pod. Uruguaju sa poskytla príležitosť zúčastniť sa európskeho partnerstva pre inovácie ako pozorovateľ.

5.2.5. *Euro-stredozemské krajiny*

V novembri 2012 boli podpísané spoločné memorandá o porozumení medzi Komisiou a Marokom a Tuniskom. V októbri 2012 sa za účasti krajín Únie pre Stredozemie uskutočnil seminár o surovinách v kontexte priemyselnej spolupráce s euro-stredozemskými krajinami.

5.2.6. *Čína*

Komisia je účastníkom dvoch dialógov o surovinách s Čínou – s pracovnou skupinou pre kovy pri Národnej komisii pre rozvoj a reformy (NDRC) a s Ministerstvom priemyslu a informačných technológií. Dialóg s uvedeným ministerstvom sa uskutočňuje v rámci pracovnej skupiny pre suroviny, ktorá bola založená v roku 2010.

Posledné stretnutie sa uskutočnilo v marci 2012 v Pekingu a ďalšie sa má konať v druhej polovici roka 2013 v Bruseli. V druhej polovici roka 2013 by sa mal konať aj seminár o recyklácii a študijná návšteva čínskych odborníkov v Európe.

5.2.7. *Grónsko*

Grónsko je najbližším susedom Európy bohatým na zdroje a má veľké zásoby vzácnych zemín. V júni 2012 podpísala Komisia vyhlásenie o zámere o spolupráci v oblasti surovín s grónskou vládou. Grónsko a Európska únia sa dohodli, že začnú formálne spolupracovať v oblasti surovín, a tak rozšíria aktuálnu prínosnú spoluprácu v rámci dohody EÚ – Grónsko.

Vo vyhlásení o zámere sa navrhujú tieto oblasti spolupráce: geologické poznatky, analýza infraštruktúry a investičných potrieb týkajúcich sa ťažby nerastných zdrojov, budovanie kompetentnosti, otázky životného prostredia súvisiace s ťažbou a sociálne vplyvy ťažby.

Vo vyhlásení o zámere sa okrem toho uznáva význam spravodlivých podmienok v oblasti hospodárskej súťaže a prístupu na trh, ak má byť spolupráca vzájomne prínosná.

S cieľom nadviazať na dialóg otvorený týmto vyhlásením o zámere sa v septembri 2012 uskutočnil seminár s európskym priemyslom, ťažobným priemyslom aj sektorom koncových spotrebiteľov, s cieľom prediskutovať prípadnú spoluprácu s Grónskom. V ten istý deň sa konal seminár medzi Komisiou a grónskou vládou s cieľom prediskutovať budúcnosť tohto dialógu a dohodnúť sa na konkrétnych projektoch.

6. ROZVOJOVÁ POLITIKA

Udržateľná ťažba môže a mala by prispievať k trvalo udržateľnému rozvoju. Rozvojová politika EÚ musí zohrávať dôležitú úlohu aj v diplomacii v oblasti surovín, a pritom pre rozvojové krajiny a EÚ vytvárať situácie prinášajúce prospech všetkým stranám v oblasti surovín.

6.1. Spoločná stratégia Afrika – EÚ a rámec AKT

V kontexte strategického partnerstva medzi Afrikou a EÚ sa strany dohodli na zintenzívnení spolupráce v oblasti surovín. Na stretnutí kolégií medzi Komisiou Africkej únie a Európskou komisiou (EK), ktoré sa uskutočnilo v júni 2010, sa určili základné zásady spoločnej práce, ktoré boli podporené na 3. samite EÚ – Afrika v novembri 2010 a začlenené do akčného plánu na roky 2011 – 2013.

Bilaterálna spolupráca medzi Komisiou Africkej únie a EK v oblasti surovín a rozvoja sa zakladá na iniciatíve EÚ v oblasti surovín a politike Africkej únie v oblasti ťažby a nerastov, tzv. „Africkej vízii ťažby“ z roku 2009⁷. Spolupráca sa zameriava na tri oblasti: správu vecí verejných, investovanie a infraštruktúru a geologické poznatky a zručnosti. Komisia a členské štáty pracujú na týchto otázkach spoločne. Európska únia zostáva otvorená žiadostiam afrických krajín v rámci programov rozvojovej politiky. Doteraz neboli prijaté žiadne konkrétne žiadosti v zmysle regionálnych alebo národných programov. Komisia okrem toho zamýšľa podporovať spoluprácu medzi EÚ a Afrikou v tejto kritickej oblasti prostredníctvom nového panafrického programu v rámci nástroja financovania rozvojovej spolupráce, ako sa navrhuje v novom viacročnom finančnom rámci na roky 2014 – 2020.

Komisia uznáva zásadnú úlohu dobrej správy vecí verejných pre udržateľné využívanie prírodných zdrojov ako hnacej sily rastu v Afrike, a preto v decembri 2011 v Addis Abebe zorganizovala seminár na budovanie kapacít na technickej úrovni o zdanení ťažby. Závery zo seminára boli predložené na ministerskom zasadnutí Africkej únie na tému ťažba v decembri 2011. So súhlasom Africkej únie plánuje Komisia v roku 2013 zorganizovať druhý seminár o zdanení ťažby v závislosti od dostupnosti finančných prostriedkov z rozpočtu Africkej únie. Na spoločnej konferencii sa tiež definovala potreba projektu na budovanie kapacít na rokovania o zmluvách.

V politickom meradle sa v januári 2012 v Bruseli uskutočnila konferencia na vysokej úrovni o partnerstve medzi EÚ a Afrikou v oblasti surovín – Premena nerastného bohatstva na skutočný rozvoj pre Afriku. Konferencia vytvorila politický tlak na realizáciu akčného plánu spoločnej stratégie na roky 2011 – 2013 v oblasti surovín a zapojila do procesu všetky

⁷ Africká vízia ťažby, Africká únia, február 2009.

zainteresované strany. Z konferencie vyplynuli odporúčania k vykonávaniu všetkých troch oblastí spolupráce.

Komisia sa vo svojej RMI zaviazala naďalej spolu s africkými krajinami hodnotiť uskutočniteľnosť napomáhania pri ďalšej súčinnosti medzi geologickými prieskumami oboch kontinentov a podporovať spoluprácu v tejto oblasti na multilaterálnych fórach, akým je napríklad program UNESCO pre geologické vedy. V nadväznosti na odporúčanie, ktoré v tejto oblasti vyplynulo z konferencie, a s cieľom posilniť súčinnosť medzi africkými a európskymi geologickými prieskumami sa predpokladá, že v roku 2013 sa v tejto oblasti začne predbežná štúdia uskutočniteľnosti. Jej cieľom bude zriadiť spoločné projekty na zlepšenie znalostí o afrických ložiskách, zriadiť sieť poskytovania odbornej prípravy africkým prieskumníkom, ako aj vymieňať a digitalizovať údaje. Európske geologické prieskumy majú v tomto procese zásadnú úlohu.

Európska investičná banka je aktívna v ťažobnom sektore v rámci investičného nástroja AKT. V dôsledku nedávneho poklesu ťažobného cyklu v prípade niektorých nerastov a tlaku zo strany mimovládnych organizácií si však dôkladnejšie vyberá projekty, ktoré bude financovať, obozretne hodnotí význam každého jedného projektu, a pritom riadne zohľadňuje ekologické a sociálne aspekty⁸.

6.2. Podpora finančnej transparentnosti

Vo svojom oznámení z roku 2011 sa Komisia zaviazala „podporiť zvýšenie miery uverejňovania finančných údajov o ťažobnom priemysle vrátane možnosti prijatia požiadavky podávať správy podľa krajiny“⁹. Následne 25. októbra 2011 prijala legislatívny návrh, ktorý od kótovaných a veľkých nekótovaných spoločností pôsobiacich v odvetviach, ako sú ťažba ropy, zemného plynu a ďalších nerastov a dreva v oblastiach primárnych lesov vyžaduje uverejňovanie platieb vládam (napríklad daní z príjmu právnickej osoby, licenčných poplatkov, výrobných oprávnení, bonusov a ďalších materiálnych výhod) podľa krajiny a projektu. Po diskusiách v rámci Parlamentu aj Rady a niekoľkých dialógoch medzi nimi a Komisiou sa podarilo dosiahnuť politickú dohodu v súvislosti s prijatím zodpovedajúcich právnych predpisov.

Komisia okrem toho vo svojom oznámení o daniach a rozvoji z roku 2010 a oznámení z roku 2011 navrhla zlepšiť európsku finančnú a politickú podporu pre iniciatívu pre transparentnosť v ťažobnom priemysle (EITI) a pomôcť rozvojovým krajinám pri jej vykonávaní.

Iniciatíva EITI je globálna norma podporujúca transparentnosť príjmov v krajinách bohatých na zdroje, ktorá od spoločností vyžaduje, aby uverejňovali platby uhrádzané vládam, a od vlád, aby uverejňovali skutočné výbery od spoločností, vďaka čomu sa zlepšuje transparentnosť a znižuje vyhýbanie sa daňovým povinnostiam a korupcia pri ťažobných činnostiach. Toto je mimoriadne dôležité najmä preto, že rozvojové krajiny často financujú veľkú časť svojho rozpočtu z týchto činností a potenciál budúcich príjmov zostáva veľký v časoch celosvetovo sa prehlbujúceho nedostatku.

⁸ V zmysle prvého finančného protokolu dohody z Cotonou (2003 – 2008) išlo 566 miliónov EUR do ťažobného sektora, čo predstavovalo 15 % prvej dotácie investičného nástroja AKT a vlastných zdrojov EIB.

⁹ USA prijali v júli 2010 požiadavku na uverejňovanie informácií (ods. 1504 Doddovho-Frankovho zákona USA), podľa ktorej musia všetky ťažobné spoločnosti (ťažiacie napríklad ropu, zemný plyn alebo nerasty) kótované na burzách v USA uverejňovať platby uhradené vládam (napríklad licenčné poplatky, iné poplatky, výrobné oprávnenia, bonusy a ďalšie materiálne výhody) podľa krajiny a projektu. S cieľom presadiť tento právny predpis prijala Komisia USA pre burzy a cenné papiere (SEC) 22. augusta 2012 vykonávacie pravidlá v konečnom znení.

Iniciatíva EITI združuje v príslušnej krajine zainteresované strany z vlády, občianskej spoločnosti, spoločností ťažiacich ropu, zemný plyn a nerasty a investorov do národnej viacčlennej skupiny. Táto jedinečná štruktúra je výborným príkladom toho, ako pracovať na lepšej správe vecí verejných¹⁰.

Európska únia podporuje iniciatívu EITI z politického aj finančného hľadiska. Komisia je členom rady EITI a presviedča krajiny s veľkým prírodným bohatstvom, aby sa k iniciatíve pripojili. Pokiaľ ide o finančný aspekt, EÚ priamo financovala niektoré činnosti EITI v oblasti budovania kapacít, napríklad stretnutia národných koordinátorov EITI dvakrát ročne, na ktorých dochádza k výmene zistení medzi partnermi a budovaniu kapacít národných koordinátorov. Európska únia okrem toho prispieva do trustového fondu EITI združujúceho viacerých darcov, ktorý spravuje Svetová banka a ktorý plní dva dôležité ciele: i) pomáha krajinám pripojiť sa k iniciatíve EITI alebo si udržať štatút spolupracujúcej krajiny, ii) pomáha organizáciám občianskej spoločnosti efektívnejšie prispievať k tomuto úsiliu o transparentnosť a lepšie využívať informácie získané prostredníctvom uverejnenia daňových platieb.

6.3. Podpora transparentnosti dodávateľského reťazca

Vo svojom oznámení z roku 2011 Komisia uznáva, že veľa zo surovín, ktoré EÚ dováža, sa produkuje len v niekoľkých krajinách a niektoré z nich majú nízku politickú a hospodársku stabilitu¹¹.

V tom istom oznámení Komisia navrhuje „preskúmať možnosti zlepšenia transparentnosti v celom dodávateľskom reťazci a v rámci koordinácie s kľúčovými obchodnými partnermi riešiť situácie, keď sú príjmy z ťažobného priemyslu používané na financovanie vojen alebo vnútorných konfliktov“.

Komisia sa intenzívne zapája do medzinárodného úsilia vyriešiť problém konfliktných nerastov a plne podporuje usmernenia OECD vyplývajúce z hĺbkovej analýzy a týkajúce sa zodpovedných dodávateľských reťazcov nerastov a nerastov z oblastí ovplyvnených konfliktom a s vysokým rizikom. Komisia sa okrem toho zúčastňuje stretnutí skupiny odborníkov OSN – OECD – ICGLR (Medzinárodná konferencia o oblasti Veľkých jazier) na tému hĺbkovej analýzy k zodpovednému zaistovaniu zásob cínu, volfrámu a tantalu a k dodávateľským reťazcom zlata a tiež motivuje príslušné podniky k tomu, aby sa týmito usmerneniami riadili.

¹⁰ Iniciatíva EITI sa zameriava na transparentnosť platieb (daní právnických osôb, licenčných poplatkov a pod.) nadnárodných spoločností hostiteľským krajinám a robí veľa pre podporu rozvojového programu. V krajinách s veľkým prírodným bohatstvom podnecuje parlamenty a občiansku spoločnosť k tomu, aby sa zaujímali, aby porozumeli, aby zhodnotili, či ich vlastná krajina prijíma platby, ktoré má. Iniciatíva EITI sa v súčasnosti usiluje posilniť svoje požiadavky na podávanie informácií s cieľom ďalej zlepšovať správu vecí verejných v krajinách, ktoré kandidujú na pripojenie sa k iniciatíve EITI, alebo ktoré spolupracujú. Medzi ne bude patriť o. i. opis spôsobu rozdeľovania príjmov z ťažobného priemyslu (v rámci rozpočtu aj mimo neho), uverejňovanie prevodov na nižšej ako vnútroštátnej úrovni, zmluvná transparentnosť (verejný prístup) a podávanie správ pri každom jednom projekte. Pomocou týchto zmien svojich požiadaviek iniciatíva EITI posilňuje svoju úlohu dôležitého nástroja na dosiahnutie cieľov rozvojovej politiky EÚ prostredníctvom podpory transparentnosti a domácej zodpovednosti, a tým zlepšovania správy vecí verejných a správ podnikov v rozvojových krajinách s veľkým prírodným bohatstvom.

¹¹ Pokiaľ ide o jednu z týchto krajín so zvýšeným rizikom – Konžskú demokratickú republiku – OECD usudzuje, že obchodovanie s niektorými nerastmi, konkrétne tantalom, volfrámom, cínom a zlatom má potenciál zhoršiť regionálny konflikt v určitých východokonžských regiónoch.

V máji 2012 bola znovu zriadená medzinárodná pracovná skupina pre nelegálnu ťažbu prírodných zdrojov v oblasti Veľkých jazier a obchodovanie s nimi. Táto pracovná skupina poskytuje medzinárodnému spoločenstvu a Sekretariátu OECD platformu pre diskusiu.

Pokiaľ ide o sledovateľnosť nerastov, Komisia skúma spôsoby zlepšovania transparentnosti v celom dodávateľskom reťazci vrátane aspektov hĺbkovej analýzy, pričom ďalej rozvíja skúsenosti z osvedčeného Kimberlejského procesu, iniciatíva EITI, akčný plán v oblasti vynútiteľnosti práva, správy a obchodu v lesnom hospodárstve (FLEGT) a nariadenie o ťažbe dreva. Tiež skúma spôsoby politického a finančného podporovania „regionálnej iniciatívy pre nelegálnu ťažbu prírodných zdrojov“ Medzinárodnej konferencie o oblasti Veľkých jazier, ktorá zahŕňa vytvorenie mechanizmu certifikácie nekonzistentných nerastov získaných v tejto oblasti. Tento proces je súčasťou širšej, komplexnej reakcie s cieľom prispieť k potlačeniu spojitosti medzi financovaním ozbrojených skupín a ťažbou prírodných zdrojov v oblasti Veľkých jazier a zahŕňa aj podporu EÚ, pokiaľ ide o uplatňovanie usmernení OECD vyplývajúcich z hĺbkovej analýzy a týkajúcich sa zodpovedného riadenia dodávateľských reťazcov. V decembri 2012 sa konal prieskumný seminár s cieľom prebrať hĺbkovú analýzu a preskúmať prípadné opatrenia EÚ. Komisia navyše v marci 2013 začala verejné konzultácie so zainteresovanými stranami s cieľom získať názor zainteresovaných strán na prípadnú iniciatívu EÚ za zodpovedné zaistenie zásob nerastov pochádzajúcich z oblastí ovplyvnených konfliktom a s vysokým rizikom – napríklad z vojnových zón, povojnových zón a oblastí náchylných na politickú nestabilitu alebo občianske nepokoje. Komisia využije výsledky verejných konzultácií na to, aby rozhodla, či primerane a účinne doplniť a/alebo podporiť prebiehajúce iniciatívy v oblasti zodpovedného zaistenia zásob nerastov vyplývajúce z hĺbkovej analýzy. Akýkoľvek postup EÚ v tejto oblasti musí zohľadňovať aj záťaž vo forme administratívnych nákladov, ktoré bude musieť príslušný podnik vynaložiť, ak nechce z takýchto krajín stiahnuť svoje prevádzky.

7. PODPOROVANIE UDRŽATELNÝCH ZÁSOB V EÚ (2. PILIER)

7.1. Zjednodušenie výmeny najlepších postupov

Komisia koná najmä ako sprostredkovateľ výmeny najlepších postupov, keďže mnohé z oblastí týkajúcich sa ťažobného priemyslu patria do kompetencie členských štátov.

Vo svojom oznámení z roku 2011 Komisia usudzuje, že pri podpore investícií do ťažobného priemyslu sú obzvlášť dôležité tieto prvky:

- vymedzenie národnej politiky v oblasti nerastných surovín na zaistenie toho, aby boli nerastné suroviny získavané hospodársky dostupným spôsobom, harmonizovaným s ostatnými vnútroštátnymi politikami na základe zásad trvalo udržateľného rozvoja vrátane záväzku pripraviť patričný právny a informačný rámec,
- stanovenie plánu využitia pôdy pre nerasty, ktorý zahŕňa digitálnu geologickú poznatkovú základňu a transparentnú metodiku na identifikáciu nerastných zdrojov, dlhodobé odhady regionálneho a miestneho dopytu v dlhodobom horizonte a objasnenie a zabezpečenie nerastných zdrojov (pri zohľadnení iného využitia pôdy) vrátane ochrany pred následkami prírodných katastrof,
- začatie procesu zameraného na autorizáciu prieskumu a ťažby nerastných surovín, ktorý bude jasný, pochopiteľný, poskytne istotu a pomôže zjednodušiť administratívny proces (t. j. zavedenie lehôt, paralelných žiadostí o povolenie a jednotného kontaktného miesta, ak to systém členských štátov umožňuje).

Po spustení iniciatívy Komisie v oblasti surovín v roku 2008 čoraz viac členských štátov (ako Francúzsko, Nemecko, Fínsko, Grécko, Holandsko a nedávno aj Portugalsko) rozvíja vnútroštátne stratégie, ktoré možno považovať za doplnkové k stratégii EÚ v oblasti surovín.

Komisia okrem toho v roku 2010 vydaním usmernení k neenergetickému ťažobnému priemyslu (NEEI) a sústavy Natura 2000¹² ukázala, ako uskutočňovať ťažbu v citlivých ekosystémoch a zároveň ich chrániť. Pokiaľ ide o sledovanie pokroku v usmerneniach NEEI a Natura 2000, do navrhovaného súboru indikátorov boli zahrnuté patričné indikátory.

V roku 2009 bola založená pracovná skupina pre výmenu najlepších postupov v oblasti územného plánovania, povolení a výmeny geologických poznatkov s cieľom podporiť zlepšenie aktuálneho rámca vzťahujúceho sa na činnosť ťažobných podnikov. Pracovná skupina pripravila v júni 2010 správu o výmene najlepších postupov v oblasti nerastnej politiky, územného plánovania, povolení a tvorby geologických sietí.

Komisia navrhla pri plnom rešpektovaní zásady subsidiarity „v spolupráci s členskými štátmi zhodnotiť uskutočniteľnosť vytvorenia mechanizmu na monitorovanie činností členských štátov v uvedenej oblasti vrátane ustanovenia indikátorov“.

Indikátory, ktoré Komisia navrhuje, zahŕňajú:

- indikátory národnej politiky v oblasti nerastných surovín (indikátory právneho rámca a indikátory informačného rámca),
- indikátory územného plánovania,
- indikátory oprávnení a povolení vrátane uplatnenia usmernení NEEI a Natura 2000.

Indikátory Komisii a členským štátom umožnia zhodnotiť aktuálnu situáciu a určiť oblasti, v ktorých bude vhodné dobrovoľné zlepšenie. Na základe odpovedí členských štátov na navrhované indikátory Komisia navrhne súbor indikátorov, ktoré sa budú pravidelne sledovať. Dotazníky s indikátormi boli rozoslané členským štátom a o predbežných výsledkoch odpovedí sa diskutovalo na zasadnutí skupiny zaoberajúcej sa dodávkou surovín v novembri 2012. Odpovedala väčšina členských štátov, ako aj ďalšie krajiny, regióny a podniky. Teraz prebieha hĺbková analýza a hodnotenie. Výsledky budú predložené v polovici roka 2013 a budú vstupnými informáciami pre EIP.

7.2. Zlepšovanie vedomostnej základne EÚ

Komisia navrhla v spolupráci s členskými štátmi zhodnotiť rozsah zvýšených synergií medzi vnútroštátnymi geologickými prieskumami, ktoré by priniesli úspory z rozsahu, zníženie nákladov a zvýšenie potenciálu účasti na spoločných projektoch (napríklad harmonizovaná databáza nerastov, European Raw Materials Yearbook). V strednodobom horizonte by akékoľvek synergie mali prispieť ku koordinovanému rozšíreniu vedomostnej základne, pričom sa zohľadní najmä oficiálny plán realizácie a pokrok v zavádzaní európskej infraštruktúry priestorových údajov (ako sa definuje v smernici 2007/2/EC – Inspire) všetkými členskými štátmi EÚ, ako aj budúce príležitosti v rámci programu Copernicus.

V rámci plnenia záväzku „ďalej rozšíriť vedomostnú základňu potrebnú pre účinnú stratégiu pre suroviny“ začala Komisia uskutočňovať niekoľko štúdií a výskumných projektov.

¹² Usmernenia EK pre nové činnosti v oblasti ťažby neenergetických surovín v súlade s požiadavkami sústavy Natura 2000, Európska komisia, júl 2010

7.2.1. *Dostupnosť údajov o zdrojoch a zásobách*

Keďže údaje o nerastných zdrojoch sú zahrnuté do rozsahu pôsobnosti smernice Inspire, do roku 2020 by sa mal zlepšiť prístup, dostupnosť, ako aj porovnateľnosť údajov/informácií o nerastných zásobách, zdrojoch a ložiskách v členských štátoch EÚ.

V dôsledku nedostupnosti údajov o zdrojoch a zásobách prvotných surovín, ktoré patria do pôsobnosti Eurostatu, a nutnosti, aby sa tieto údaje zbierali priamo vo vnútroštátnych geologických prieskumoch členských štátov, Komisia začala uskutočňovať štúdiu o štruktúrovaných štatistických údajoch o kvalite a množstve ložísk surovín v EÚ. Štúdia zistí nedostatky a určí kroky, ktoré treba podniknúť, aby sa národné orgány dohodli s cieľom získať vzájomne sa dopĺňajúce súvislé a dôsledné údaje. Cieľom bude dosiahnuť synergiu medzi výsledkami štúdie a s prínosmi príslušných častí smernice Inspire, aby mali politickí činitelia a funkcionári na úrovni členských štátov aj EÚ lepší prístup k informáciám o kľúčových surovinách, ktorý bude znamenať prínos pre konkurencieschopnosť ťažobných podnikov EÚ. Štúdia bude obsahovať aj údaje, ktoré sa zverejnia v rámci centra Eurostatu pre údaje o prírodných zdrojoch.

7.2.2. *Inovačné technológie a prípadné pilotné prevádzky*

Oznámenie o EIP počíta v rámci svojich strednodobých (2014 – 2020) cieľov so spustením až 10 inovačných pilotných prevádzok pre ťažbu a spracovanie surovín, navrhovanie výrobkov z nich a ich recykláciu. Štúdia „Suroviny: štúdia o inovačných technológiách a prípadných pilotných prevádzkach“ (RAMINTECH) zmapuje potenciál príslušných pilotných prevádzok v EÚ, ktoré majú potenciál výrazne zlepšiť udržateľnosť a zásoby surovín v celom hodnotovom reťazci, a zanalyzuje medzery, v prípade ktorých si musí EÚ vytvoriť kvalifikácie.

Tento širší zoznam sa bude tvoriť intenzívnym hľadaním medzi zainteresovanými stranami v príslušných oblastiach v rámci tzv. zbernej fázy. Projekt zabezpečí, že sa zohľadní potenciál vývoja v základnom výskume, ktorý s najväčšou pravdepodobnosťou dosiahne štatút predbežnej uskutočniteľnosti do roku 2015. Predloží sa aj predpoveď riešení do budúcnosti (pre časový horizont do roku 2030).

V rámci projektu sa vytvorí súbor kritérií, indikátorov a metodík s cieľom vykonať analýzu uskutočniteľnosti širšieho zoznamu navrhovaných pilotných prevádzok, ktorá zabezpečí spravodlivý a transparentný výberový postup. Tieto kritériá zahŕňajú metodiku odhadu vplyvu pilotných opatrení na prístup, prijatie, udržateľnosť a bezpečnosť a budú základom pre (elektronický) dotazník, ktorý sa rozposiela zainteresovaným stranám s cieľom umožniť im navrhnúť inovačné technológie a pilotné prevádzky.

Zabezpečia sa hĺbkové analýzy (približne) 10 vybraných pilotných oblastí/typov s ilustračnými príkladmi. Tieto analýzy budú zahŕňať aspoň tri technológie pre každú kľúčovú oblasť, ktoré sa predložia na ďalšiu podrobnú analýzu ako prípadové štúdie (analýza krokov nevyhnutných na komercializáciu výsledku vybranej pilotnej prevádzky a prínosov pre spoločnosť (vrátane prínosov pre MSP).

7.2.3. *Európska kompetenčná sieť pre vzácne zeminy*

Vzácne zeminy sú nevyhnutnými vstupmi pre hospodárstvo EÚ a sú mimoriadne dôležité pre vývoj a výrobu moderného, technologicky vyspelého a ekologického tovaru, ako sú elektrické autá, fotovoltické články alebo energeticky úsporné žiarovky. Keďže celosvetový dopyt rastie a je ťažké vzácne zeminy nahradiť alebo recyklovať, Európa čelí početným problémom, čo sa týka zaistenia bezpečnosti ich prísunu. Od roku 2013 sa na účely oficiálnej štatistiky zbierajú údaje o dovoze najkritickejších surovín pre výrobu veternej energie (magnetov do turbín),

konkrétne neodýmu a dysprózia, a to prostredníctvom nových osobitných štatistických kódov v colnom sadzobníku.

Na žiadosť Európskeho parlamentu začala Komisia hľadať profesionálnu podporu na zriadenie Európskej kompetenčnej siete pre vzácne zeminy (ERECON), ktorá by mala spojiť odborníkov z európskych univerzít a výskumných ústavov, tvorcov politik, odborníkov z think tankov, podnikov a krajín mimo EÚ s cieľom rozvíjať výmenu najlepších postupov v oblasti vzácnych zemín, prehĺbovať vedomosti o ich osobitných vlastnostiach, predkladať odporúčania v oblasti výskumu a podporovať udržateľnú ťažbu, recyklovateľnosť a udržateľnosť vzácnych zemín.

Hlavným účelom siete ERECON by preto malo byť poskytnúť rámec, ktorý by účastníkom umožnil účinne prispievať ich vedomosťami a odbornými znalosťami k diskusiám o vzácnych zeminách v uvedených oblastiach. Cieľom siete ERECON by malo byť zabezpečiť úplné porozumenie recyklácii a nahraditeľnosti vzácnych zemín, ale aj aspektom ich hodnotového reťazca, ktoré majú význam pre udržateľné zásobovanie EÚ, ako je prieskum, ťažba, spracovanie a rafinácia.

Od projektu ERECON sa očakáva, že pomocou zriadenia náležitých organizačných štruktúr a využívania príležitostí pomôže otvoriť diskusiu a rozšíriť ju medzi odborníkmi a zriadiť sieť excelentnosti, synergií a interdisciplinárnej výmeny s cieľom prehĺbiť poznatky o najúčinnnejšom využití vzácnych zemín, ako aj ich ťažbe a rafinácii.

Komisia spustí v rámci siete ERECON sieť excelentnosti a interdisciplinárnu alianciu v prvej polovici roka 2013. Sieť by mala fungovať zhruba dva roky, počas ktorých sa na rôznych seminároch budú stretávať štyri odborné pracovné skupiny a diskutovať o ťažbe vzácnych zemín, o vzácnych zeminách ako prvkoch nevyhnutných pre proces a o vzácnych zeminách v kľúčových využitíach.

7.2.4. Výskumné projekty

Výskum a vývoj v oblasti surovín finančne podporuje 7. rámcový program EÚ takmer 200 miliónmi EUR z programu pre priemyselné technológie a životné prostredie, ako aj programu sociálno-ekonomických a humanitných vied. Viac ako 60 miliónov EUR je v už prebiehajúcich projektoch.

Výskumný projekt ProMine zlepšil základňu geologických poznatkov a poskytol niekoľko dodatočných informácií o potenciáli Európy v oblasti prvotných surovín.

Výskumný projekt EuroGeoSource poskytuje harmonizované priestorovo-geologické a geografické údaje, a pritom plne využíva (testuje) návrh právne záväzných údajových špecifikácií k zdrojom nerastov a energie v zmysle smernice Inspire, ako aj webovú distribuovanú infraštruktúru tiež v zmysle smernice Inspire.

Obidve iniciatívy poskytujú informácie, ktoré sú dôležité pre územné a strategické plánovanie pre dlhodobé rozhodnutia – ako sú investície do ťažby a úsilie potrebné na dokončenie povoľovacieho procesu – a spoliehajú sa na kvalitu a dostupnosť údajov.

Projekty ProMine a I2MINE fungujú v oblasti ťažby a zaobchádzania so surovinami. Projekt EURARE sa týka prieskumu a využívania vzácnych zemín a rokuje sa o niekoľkých projektoch týkajúcich sa recyklácie vzácnych zemín pre odpadové toky na vyspelej technologickej úrovni (projekty RECLAIM, REMANENCE, RECYVAL NANO).

Projekty zaoberajúce sa surovinami sa zameriavajú hlavne na obmedzovanie a nahraditeľnosť vzácnych zemín (DRREAM, ROMEO, NANOPYME a REFREPERMAG) a kovov zo skupiny platinových kovov (FREECATS a NEXT-GEN-CAT).

V roku 2013 sa spustia tieto projekty: „Ťažba a spracovanie nerastov v extrémnych prostrediach (hlbokomorské/arktické regióny)“ a „Európska spravodajská sieť pre prísun surovín“. V súčasnosti sa rokuje o troch výskumných projektoch v oblasti nahraditeľnosti kritických surovín zahŕňajúcich koordinovanú činnosť s japonskými tímami.

Komisia vykonáva špecializované štúdie s cieľom podporiť rozvoj stratégie EÚ v oblasti surovín prostredníctvom pracovného programu svojho Spoločného výskumného centra (JRC) zameriavajúceho sa najmä na problematiku bezpečnosti prísunu zásob v produktovom dodávateľskom reťazci a možnosti správy v prípade končiacej sa životnosti, a to aj prostredníctvom ekodizajnu a v roku 2012 prostredníctvom seminára zameraného na metodické aspekty hodnotenia udržateľnosti dodávateľského reťazca.¹³ V roku 2011 bola navyše uverejnená správa¹⁴ o hodnotení potrieb energetického sektora, čo sa týka surovín, na realizáciu Európskeho strategického plánu pre energetické technológie určujúceho kritické kovové prvky, ktorých zastavený prísun by mohol obmedziť využívanie zdrojov obnoviteľnej energie. Spoločné výskumné centrum uverejní v lete 2013 nadväznú štúdiu so širším rozsahom.

Komisia okrem toho napomáha pri interakcii medzi zainteresovanými stranami v rámci piatich európskych technologických platforiem: udržateľnosť nerastných zdrojov (ETP-SMR), Manufuture (výroba), EuMaT (pokročilé materiály), SusChem (udržateľná chémia) a výstavba (ECTP) v drevospracujúcom priemysle (FTP).

Sieť ERA-MIN pre suroviny funguje od novembra 2011 s cieľom zlepšiť zapojenie orgánov členských štátov, ako aj zainteresovaných strán na vnútroštátnej úrovni. Opatrenie CRM_Innonet (koordinačné opatrenie financované z RP7) sa začalo realizovať 1. novembra 2012. Táto sieť je dynamickou iniciatívou pre tvorbu otvorených sietí, ktorej cieľom je napomôcť dialóg a výmenu nápadov a podporovať synergie v oblasti nahraditeľnosti kritických surovín.

7.3. Podporovanie výskumu a zručností

Keďže Komisia uznáva kľúčovú úlohu výskumu a zručností pri riešení surovinových problémov Európy, zaviazala sa „aj naďalej podporovať zriaďovanie rád pre odvetvové zručnosti na európskej úrovni, ak iniciatíva príde od zainteresovaných strán, ako sú sociálni partneri alebo príslušné monitorovacie strediská, a podporovať výskum a vývoj v hodnotovom reťazci surovín vrátane ťažby, spracovania a substitúcie“.

V kontexte iniciatívy Horizont 2020 sa očakáva, že suroviny sa stanú spoločenskou výzvou so samostatným rozpočtom.

V rámci Európskeho inovačného a technologického inštitútu (EIT) zahrnula Komisia suroviny do budúceho strategického inovačného programu EIT na roky 2014 – 2020 a medzi témy jedného z budúcich znalostných a inovačných spoločenstiev (KIC), ktoré sa má iniciovať v roku 2014.

Spoluprácu s kľúčovými hospodárstvami poháňajúcimi technologický pokrok podporuje inovačné akčné partnerstvo TEC s USA. Okrem toho sa uskutočnili dva trilaterálne semináre medzi EÚ, USA a Japonskom: jeden vo Washingtone v októbri 2011 a jeden v Tokiu v marci 2012 s cieľom preskúmať možnosti spoločných prístupov v oblasti výskumu surovín s mimoriadnym zameraním na nahraditeľnosť. Tretia trilaterálna konferencia medzi EÚ, USA

¹³ <http://lct.jrc.ec.europa.eu/assessment/ResourceSecurity-SecuritySupply>

¹⁴ http://ec.europa.eu/dgs/jrc/index.cfm?id=1410&obj_id=14150&dt_code=NWS&lang=en?

a Japonskom o kritických surovinách sa bude konať 29. a 30. mája 2013 v Bruseli. Bude sa zameriavať na vytvorenie a realizáciu nových modelov účinného riadenia kritických surovín.

Oznámenie o EIP zahŕňa ciele v oblasti výskumu a zručností.

8. ZVÝŠENIE EFEKTÍVNEHO VYUŽÍVANIA ZDROJOV A PODPORA RECYKLÁCIE (3. PILIER)

8.1. Lepšie vykonávanie a presadzovanie platných právnych predpisov EÚ o odpadoch s cieľom podporiť účinnosť recyklácie a zdrojov

Vo svojom oznámení z roku 2011 Komisia navrhuje:

- prehodnotiť tematickú stratégiu predchádzania vzniku odpadu a jeho recyklovania s cieľom vyvinúť najlepšie postupy pri zbere a spracovaní kľúčových odpadov, najmä tých, ktoré obsahujú suroviny s negatívnym vplyvom na životné prostredie. V prípade potreby bude zlepšená dostupnosť štatistík recyklácie,
- podporiť výskum a pilotné programy v súvislosti s efektívnym využívaním zdrojov a ekonomické podnety pre recykláciu a systémy zálohovania,
- vykonať ex-post hodnotenie acquis EÚ v súvislosti s odpadmi vrátane zhodnotenia oblastí, kde by legislatíva v súvislosti s jednotlivými odpadmi mohla byť zosúladená na zlepšenie koherentnosti. To by zahŕňalo účinnosť opatrení s odstrašujúcim účinkom a postihov za porušenie noriem EÚ v súvislosti s odpadom,
- prehodnotiť akčný plán o trvalo udržateľnej spotrebe a výrobe s cieľom objasniť, ktoré ďalšie iniciatívy sú v tejto oblasti potrebné,
- analyzovať uskutočniteľnosť vytvorenia nástrojov na ekodizajn, ktoré i) podporia efektívnejšie využitie surovín, ii) zaistia recyklovateľnosť a trvanlivosť produktov a iii) podporia využitie druhotných surovín v produktoch, najmä v rámci smernice o ekodizajne¹⁵, a
- vytvoriť nové iniciatívy na zlepšenie konkurencieschopnosti podnikov, ktoré sa v EÚ zaoberajú recyklovaním, najmä prostredníctvom nových, trhovo založených nástrojov, ktoré zvýhodnia druhotné suroviny.

Komisia zahrnula do novej integrovanej priemyselnej politiky¹⁶ aj problematiku udržateľnosti – vrátane odpadu.

V roku 2012 Komisia začala „kontrolu vhodnosti“ piatich smerníc o odpadoch a cieľoch v oblasti odpadového hospodárstva.

V súčasnosti sa skúma metodika prípravy nariadení o ekodizajne energetických produktov (MEErP) s cieľom posilniť aspekty účinnosti zdrojov. Smernica o ekodizajne umožňuje stanoviť produktové požiadavky pre aspekty životného prostredia, ktoré sa považujú za významné. Na účely podpory tejto analýzy JRC Komisie nedávno pripravilo a použilo metódy s viacerými kritériami na posúdenie účinnosti zdrojov, pričom sa zameralo na opätovnú

¹⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/125/ES z 21. októbra 2009 o vytvorení rámca na stanovenie požiadaviek na ekodizajn energeticky významných výrobkov.

¹⁶ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Silnejší európsky priemysel v prospech rastu a oživenia hospodárstva - Aktualizácia oznámenia o priemyselnej politike“, COM(2012) 582 final.

použiteľnosť, recyklovateľnosť, obnoviteľnosť, recyklovaný obsah, využitie prvotných surovín a trvanlivosť.¹⁷

8.2. Posilnenie presadzovania nariadenia o preprave odpadu

Problém environmentálneho dumpingu odpadov sa vyskytuje tiež v prípadoch nelegálnej dopravy odpadu do tretích krajín. Sieť Európskej únie na vykonávanie a presadzovanie environmentálneho práva (IMPEL) počas koordinovanej kontrolnej kampane v rokoch 2008 – 2011, do ktorej bolo zapojených 22 európskych krajín, zistila, že v prípade 19 % prekontrolovaných zásielok došlo k porušeniu nariadenia EÚ o prepravu odpadu. Z toho bolo 37 % zásielok nelegálnych¹⁸. Kontroly boli zamerané na konkrétne zásielky, preto nemusí byť tento údaj reprezentatívny.

S cieľom napraviť nedostatky vykonávania a presadzovania nariadenia o preprave odpadu Komisia vo svojom oznámení z roku 2011 navrhuje:

- zaistiť presné a použiteľné inšpekčné štandardy pre odpad v celej EÚ. To umožní prijať v roku 2012 ďalšie kroky s cieľom uľahčiť kontrolu zásielok colnými orgánmi,
- zvážiť možnosť použitia výskumného financovania v rámci RP7 na zlepšenie technológií na zistenie, identifikáciu, sledovanie a lokalizáciu nelegálnych zásielok,
- preskúmať uskutočniteľnosť uplatnenia globálnej certifikačnej schémy pre recyklačné zariadenie na export odpadov na základe environmentálne vhodných kritérií riadenia,
- spolupracovať s členskými štátmi, aby sa na základe siete IMPEL zhodnotila uskutočniteľnosť formálneho mechanizmu na úrovni EÚ na presadzovanie acquis EÚ.

Komisia v roku 2011 konzultovala so zainteresovanými stranami a verejnosťou prípadné legislatívne kritériá a požiadavky EÚ na kontroly prepravy odpadu. V súčasnosti Komisia zhodnocuje vplyv prípadných budúcich legislatívnych aj nelegislatívnych opatrení na zamedzenie nelegálnej prepravy odpadu.

S cieľom zhodnotiť uskutočniteľnosť využitia globálnej certifikačnej schémy Komisia vykonala štúdiu, ktorá bola nedávno dokončená. Vývoz odpadu podlieha nariadeniu o preprave odpadu stanovujúcemu povinnosti a opatrenia na presadzovanie, ktoré musia členské štáty a vývozcovia odpadu prevziať, aby sa odpad vyvážal, prepravoval a aby sa s ním zaobchádzalo spôsobom prijateľným pre životné prostredie. V súčasnosti však neexistuje mechanizmus pre orgány a/alebo vývozcov, pomocou ktorého by sa dalo dokázať, že s odpadom vyvázaným na renováciu sa bude nakladať v súlade s nariadením o preprave odpadu. Účelom tejto štúdie preto bolo poskytnúť podrobný opis aktuálnych štandardov EÚ, tretích krajín a sveta, ktoré sa týkajú zariadení recyklujúcich odpad a/alebo podobných zariadení, s cieľom zhodnotiť, aké opatrenia by boli nevyhnutné, aby sa zabezpečilo, že s odpadom vyvázaným z EÚ do tretích krajín sa bude nakladať spôsobom prijateľným pre životné prostredie, a ďalej navrhnúť rad možností, ako dokázať a overiť dodržanie odporúčania o riadení odpadu prijateľnom pre životné prostredie, s uvedením výhod a nevýhod pre všetky zainteresované strany a orgány, ktorých sa to priamo či nepriamo týka.

¹⁷ *Refined methods and Guidance documents for the calculation of indices concerning Reusability/Recyclability/Recoverability, Recycled content, Use of Priority Resources, Use of Hazardous substances, Durability.* Ardente F., Mathieux, F., Európska komisia, Spoločné výskumné centrum, Ústav pre životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj, 2012 (<http://lct.jrc.ec.europa.eu/pdf-directory/Report%203%20-%20Refined%20methods%20and%20guidance%20documents-final.pdf>)

¹⁸ Správa EEA „Pohyb odpadu cez vnútorné aj vonkajšie hranice EÚ“, č. 7/2012.

Komisia teraz v úzkej spolupráci s príslušnými zainteresovanými stranami posúdi, aký je najlepší ďalší postup.

V kontexte medzinárodnej spolupráce s USA v zmysle TEC bola jednou z oblastí prípadnej spolupráce spolupráca na preprave a recyklácii odpadu. V októbri 2012 sa vo Washingtone konal seminár v rámci TABD (transatlantického obchodného dialógu)/TEC o „osvedčených postupoch riadenia a správy použitej elektroniky“.

Komisia zamýšľa zorganizovať seminár o „osvedčených postupoch na zastavenie nelegálnej prepravy odpadu – názorný príklad medzi tromi hlavnými prístavmi (Antverpy, Rotterdam, Hamburg)“.

Výskumné financovanie zo 7. rámcového programu na pomoc zlepšenia technológií na zistenie, identifikáciu, sledovanie a lokalizáciu nelegálnych zásielok sa využilo na zadanie vykonania štúdie, ktorá bude zahŕňať technický aj netechnický výskum s cieľom odhaliť a lokalizovať nelegálne zásielky.

9. KAŽDOROČNÉ TEMATICKÉ PODUJATIE A KOORDINÁCIA

Komisia sa zaviazala prostredníctvom každoročného tematického podujatia organizovať pravidelné verejné diskusie, ktoré by podporili informovanosť o budúcich problémoch a zhodnotili dosiahnutý pokrok¹⁹.

Každoročné tematické podujatie bolo v roku 2011 venované aspektom rozvojovej politiky týkajúcim sa iniciatívy v oblasti surovín. Konferencia medzi Afrikou a EÚ na vysokej úrovni o surovinách sa konala 26. januára 2012.

Každoročné tematické podujatie sa bude v roku 2013 venovať európskemu partnerstvu v oblasti inovácií.

¹⁹ Komisia zriadila medziútvarovú pracovnú skupinu pre suroviny s cieľom poskytovať usmernenia pri ďalšom vykonávaní stratégie EÚ v oblasti surovín. Toto zodpovedá aj výzve, ktorú Európsky parlament predložil vo svojom uznesení z 13. októbra 2011. Prvé zasadnutie skupiny sa uskutočnilo 26. apríla 2012.